



Overzicht van de plantvakken op het Westerdoksplein in Amsterdam

TEKST EN BEELD: ONNO BAKKER

Zaten vroeger de klimrozen eind april onder de bladluis dan vulden we onze plantenspuit met een insecticide. Was de klei waarop getuinierd werd te vet en te bonkig dan verbeterden we de grond met grof zand of turfmoalm. Voor menigeen was tuinieren een gevecht tegen de omstandigheden. Nu die omstandigheden door de klimaatopwarming zo snel veranderen zullen we ons moeten aanpassen en ons verdiepen in de wereld van de droogte minnende en droogte verdragende planten. En áls we ons aanpassen aan de nieuwe omstandigheden zijn we in staat om tuinen en parken groen te houden.

In Amsterdam was ik betrokken bij verschillende groenprojecten met vaste planten en grassen in de openbare ruimte. Het eerste beplantingsplan is ontworpen in 2018. Met de gemeente, die de aanleg op zich nam, was afgesproken

dat er geen berekening zou worden aangelegd. De te beplanten perken zijn zonnig en winderig gelegen en de grond is redelijk zandig, dus droogte resistente beplanting stond me van het begin af aan al voor ogen.

Bij het samenstellen van de plantenlijsten werd rekening gehouden met deze omstandigheden. Spoeien met voor menselijke consumptie geschikt gezuiverd drinkwater, iets dat we vroeger normaal vonden, wordt



Salvia nemorosa 'Amethyst'



Onverwoestbare Echinops, kogeldistel; de stelen met zaadhoofden overleven de winter

minder vanzelfsprekend. De gemeente Amsterdam voelt ook weinig voor kwetsbare watervoorzieningen: het onderhoud is duur. En waarom duur als het goedkoop kan? Is het beregenen van groenprojecten in de openbare ruimte niet uit de tijd?

Test De beplantingen zijn in de afgelopen twee zomers aan een pittige test onderworpen. In augustus 2022 werd de situatie echt serieus: weken van droogte volgden elkaar op. De perken zagen er vermoeid, mat en bleek uit. Veel planten waren aan het overleven en stopten met groeien en bloeien.

Tegen onze verwachting in verdroogde de grijsbladige *Anaphalis triplinervis*, en ook *Sanguisorba officinalis* 'Chocolate Tip', een pimpernel, werd de droogte teveel. Dat *Tellima grandiflora* 'Rubra' het niet zou redden hadden we kunnen

vermoeden, maar ook *Melica uniflora*, parelgras, snakte naar vocht. *Persicaria*'s moesten begin september tot de grond worden afgeknipt. En zelfs de uit Turkije, Iran en Armenië afkomstige grijze *Stachys byzantina*, ezelsoor, werd wel èrg grijs. Toch legde de grote meerderheid van de soorten een grote taaiheid aan de dag. De planten bleken meer veerkracht te hebben dan gedacht, de een meer dan de ander. En dat was natuurlijk interessant. Binnen onze onderhoudsploeg kon niet iedereen zich vinden in de *laissez-faire* houding. Dus ja, er werd gespreoid. Maar het was behelpen zonder goede irrigatievoorziening. Na een paar weken slangen uitrollen ebde het enthousiasme langzaam weg. Of het sproeien geholpen heeft? Vaak was het laagje bevochtigde grond maar enkele centimeters dik.

Ontdekkingen Bleek het zoeken naar alleen droogteminnaars een beperking? Integendeel, het samenstellen van een beplantingsplan met het selectiecriterium 'droogte minnend' of 'klimaatbestendig' was voor mij niet minder dan een feest. De wereld is kleiner geworden, de laatste decennia is een grote hoeveelheid fantastische soorten als tuinplant ontdekt en beschikbaar gekomen via kwekers uit allerlei landen die met elkaar in contact staan. Veel van deze planten zijn afkomstig uit streken die droger zijn dan de onze. Aan ons om ze te gebruiken. De prachtige *Phlomis fruticosa* van de droge hellingen op de Balkan naast *Amsonia hubrichtii*, ook van droge hellingen maar dan uit de Amerikaanse Ouachita Mountains waren beide in de zomers van '21 en '22 in hun element. Kwekerijen barsten van de planten die hun oorsprong ►



Op de voorgrond een van de mooiste grijsbladigen: *Ballota pseudodictamnus*, ballote



Salvia 'Nachtvlinder', een hybride van Hans Kramer

vinden in vakantielanden. De Nederlandse zomers zijn droger en warmer en de winters natter en zachter geworden. Dat levert nieuwe mogelijkheden op. Er is geen reden meer om jaloers te zijn op Zuid-Engelse tuinen waar mediterrane wolfsmelken weelderig staan te bloeien, inmiddels kan dat bij ons ook. Hieronder vindt u planten die de test van de afgelopen zomers goed hebben doorstaan én planten die er ronduit van hebben genoten.

Siergrassen, natuurlijk Er zijn vochtminnende grassen maar veel meer droogteminnaars. Grassen zijn de kortste route naar een droogtetolerante tuin. Ze fungeren als windbreker voor buurplanten en geven die een steuntje in de rug. Bovendien bewegen grassen. Siergrassen passen ook goed in het warme en droge stadsklimaat. Tijdens de hete zomers van '21 en '22 heb ik me over het welzijn van onze grassen dan ook helemaal geen zorgen gemaakt.

Een voorbeeld is *Festuca mairei* uit Marokko, een prachtig, vrij hoog gras (60 cm) met overhangend grijsgroen blad, dusdanig overhangend dat hij het beste vooraan in het perk kan staan. Ik gebruik het vooral als solitair, als accentplant. Dit gras houdt het oude vergeelde blad 's winters vast waardoor het al vroeg in het jaar een blonde indruk geeft, net als helmgras in de duinen.

Dat blond is een nieuwe kleur die we vroeger niet gebruikten. Het is de kleur van de verbloeiende grassen die vanaf juni in de Nederlandse wegbermen te zien is. Naar mijn ervaring is het een voordeel om die kleur al vroeg in het tuinseizoen beschikbaar te hebben. Snelle vergelers zijn *Deschampsia*, *Stipa tenuissima* en *Festuca mairei*. *Molinia* wordt het geelst, op het oranje af, maar pas in de herfst.

Salvia's, geen probleem Verreweg de meeste *Salvia*'s zijn droogteminnaars. *Salvia nemorosa* 'Amethyst' groeide vorig jaar probleemloos uit tot een flink hoge bos met een prachtig lilaroze bloeiwijze. Na de bloei werden de planten gesnoeid met een prima tweede bloei als gevolg. Ook *Salvia nemorosa* 'Caradonna' reageert goed op een snoeibeurt na de eerste bloei, zelfs in beide hete zomers. *Salvia forsskaolei*, een forse soort uit Bulgarije/Griekenland/Turkije, maakt grote bladeren waaruit enorme veelbelovende stengels oprijzen. Die ontwikkelen zich tot een stoere, nogal transparante bloeiwijze met grote typische *Salvia*bloemen in



Achter de zilvergrijze Artemisia absinthium 'Lambrook Silver', Salvia 'Nachtvlinder' en Panicum virgatum 'Heavy Metal'

een lichtblauwe kleur. Zaaït zich uit. Geen centje pijn bij de nieuwe Midden-Amerikaanse hybriden die een prima figuur slaan in combinatie met mediterrane planten en siergrassen. De meeste ervaring heb ik met *Salvia* 'Nachtvlinder'. Knip hem in februari af en de planten komen uit de wortels weer terug, alsof ze uitlopers maakten. Het fluwelig purper is een zeer bijzondere bloemkleur samen met blonde grassen en grijsbladigen. *Salvia* 'Hot Lips' is ook een goede, als je wat vrolijk wilt.

Grijsbladigen en meer Ook de grijsbladigen hebben hun mannetje gestaan tijdens de hete zomermaanden. Deze zoonabbidders hebben grijs-, blauw- of zilverkleurig blad als een van hun beschermingsmechanismen tegen te veel zon en uitdroging. *Ballota pseudodictamnus*,

ballote, is een persoonlijke favoriet van me die er altijd goed uitziet, of het nu zachtjes wintert of bloedheet is. Twee maal per jaar diep afknippen. *Marrubium incanum* deed het prachtig, de bloeistengel met etages zaaddozen blijft mooi grijs tot in de winter. Niet afknippen dus. Ook de verschillende soorten *Santolina* hebben zich naar verwachting voorbeeldig gedragen – zon en droogte willen ze allemaal. Tot slot is er *Perovskia* of Russische lavendel, zeer taaie planten met een prachtige lavendelblauwe bloei, veel mooier dan de echte lavendel. Pas op, *Perovskia* staat graag alleen en houdt niet van opdringerige buurplanten. *Lavatera* 'Silver Barnsley', de iets behaardere selectie van de oude favoriet 'Barnsley', bloeide rijk met wit tot roze bloemen. Cultivars van *Aster ericoides* zijn goed tegen droogte bestand en de witte

Aster divaricatus neemt zelfs genoeg met droge schaduw. *Baptisia* en *Amsonia*, beide taaie en karaktervolle prairieplanten uit Noord-Amerika, hebben wat tijd nodig om tot wasdom te komen maar zijn daarna een steunpilaar in de droge tuin. *Amsonia* kan nog wat schaduw verdragen ook. *Gaura lindheimeri* die niet helemaal winterhard is willen we toch niet missen, en tot slot noem ik de geslachten *Geranium* en *Allium* waartoe klimaatwinnaars behoren zoals *Geranium x cantabrigiense* 'Biokovo' en *Allium* 'Millenium', beide makkelijk met een lang seizoen. ■

Onno Bakker ontwerpt beplantingen in tuinen en in de openbare ruimte en tuiniert in potten langs zijn woonboot